

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 1

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 14 / 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
бізнесу та сфери обслуговування
30 серпня 2022 р., протокол № 7

Голова Вченої ради
Галина ТАРАСЮК

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Екологічний менеджмент та аудит рекреаційної діяльності»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 242 «Туризм»
освітньо-професійна програма «Туризмознавство»
факультет бізнесу та сфери обслуговування
(назва факультету)
кафедра інформаційних систем в управлінні та обліку

Схвалено на засіданні кафедри
інформаційних систем в управлінні та обліку
(назва кафедри)

29 серпня 2022 р.,
протокол № 7

Завідувач кафедри
Сергій ЛЕГЕНЧУК

Гарант освітньо-професійної
програми
Оксана ОЛІЙНИК

Розробник: доктор економічних наук, професор, професорка кафедри
інформаційних систем в управлінні та обліку Ірина ЗАМУЛА
(науковий ступінь, посада, ПРІЗВИЩЕ, власне ім'я)

Житомир
2022 – 2023 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 2

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 5	242 «Туризм»	___ за вибором ___ (нормативна, за вибором)	
Модулів – 2	Спеціальність 242 «Туризм»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1	1
Загальна кількість годин – 150		Семестр	
		2	2
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи – 6,4	Освітній ступінь «магістр»	Лекції	
		16 год.	2 год.
		Практичні	
		32 год.	2 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
102 год.	146 год.		
		Вид контролю: залік	

Частка аудиторних занять і частка самостійної та індивідуальної роботи у загальному обсязі годин з навчальної дисципліни становить:

для денної форми навчання – 32 % аудиторних занять, 68 % самостійної та індивідуальної роботи;

для заочної форми навчання – 3% аудиторних занять, 97 % самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 3

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є одержання нових знань і практичних навичок з впровадження ефективних управлінських рішень щодо мінімізації негативних впливів діяльності туристичних підприємств на довкілля та досягнення високого рівня екологічної безпеки процесу надання туристичних послуг.

Завданнями дисципліни є:

- формування екологічного світогляду як якісно нової ідеології управління діяльністю підприємства;
- екологізація управлінських рішень;
- екологізація діяльності туристичних підприємств;
- мінімізація негативного впливу діяльності туристичних підприємств на довкілля;
- досягнення високого рівня екологічної безпеки процесу надання туристичних послуг;
- забезпечення конкурентоспроможності туристичних підприємства з урахуванням екологічних аспектів;
- забезпечення справедливості у відносинах нинішніх і майбутніх поколінь у сфері задоволення їхніх потреб;
- поступовий перехід до сталого розвитку.

Зміст навчальної дисципліни направлений на формування наступних **компетентностей**, визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 242 «Туризм»:

ЗК 1. Діяти на засадах розуміння цивілізаційних гуманітарних цінностей та глобалізаційних процесів, пріоритетів національного розвитку

ЗК 2. Здатність до організації, планування, прогнозування результатів діяльності

ЗК 5. Уміння спілкуватися з експертами інших сфер діяльності по актуальних проблемах розвитку туризму і рекреації

ЗК 6. Уміння розробляти проекти та управляти ними

ЗК 10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт

ЗК 11. Уміння приймати обґрунтовані рішення та розв'язувати проблеми

СК 2. Здатність використовувати методи наукових досліджень у сфері туризму та рекреації

СК 3. Здатність аналізувати геопросторову організацію туристичного процесу і проектувати її розвиток на засадах сталості

СК 4. Розуміння завдань національної та регіональної туристичної політики та механізмів регулювання туристичної діяльності

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 4

СК 6. Здатність до організації та управління туристичним процесом на локальному та регіональному рівнях, в туристичній дестинації, на туристичному підприємстві

СК 7. Здатність розробляти та сприяти упровадженню регіональних програм розвитку сталого туризму

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних **програмних результатів** навчання за спеціальністю 242 «Туризм»:

ПРН1. Передових концепцій, методів науково-дослідної та професійної діяльності на межі предметних областей туризму та рекреації.

ПРН6. Основних структурних форм організації, моделей екологічного менеджменту, процесів прийняття рішень і їх вплив на систему управління.

ПРН9. Визначати засади спеціалізованих рекреаційних систем різного територіального охоплення.

РН26. Організовувати роботу у міжнародному бізнес-середовищі.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи екологічного менеджменту рекреаційної діяльності

Тема 1. Екологічний менеджмент рекреаційної діяльності: поняття та особливості

Сутність, принципи та функції екологічного менеджменту рекреаційної діяльності. Формування системи екологічного менеджменту. Екологічний менеджмент як ключова домінанта сталого розвитку. Перспективи впровадження екологічного менеджменту в Україні. Аналіз розвитку екологічного менеджменту у туристичному бізнесі.

Тема 2. Правове забезпечення екологічного менеджменту та державний екологічний менеджмент

Правове забезпечення екоменеджменту. Державний екологічний менеджмент. Механізми правової і економічної відповідальності суб'єктів екоменеджменту

Змістовий модуль 2. Інструменти екологічного менеджменту

Тема 3. Екологічний аудит як інструмент екологічного менеджменту

Теоретичні основи екологічного аудиту. Завдання, принципи та критерії екологічного аудиту. Виникнення та розвиток екологічного аудиту

Тема 4. Організаційно-правові аспекти проведення екологічного аудиту

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 5

Послідовність проведення екологічного аудиту підприємства. Звіт екоаудиту. Права та обов'язки екоаудиторів. Методи екологічного аудиту

Тема 5. Екологічна експертиза як інструмент екологічного менеджменту

Екологічна експертиза як складова процедури оцінки впливу на навколишнє середовище. Форми та види екологічної експертизи. Стадії проведення екологічної експертизи

Тема 6. Стандартизація та сертифікація як інструменти екологічного менеджменту в туризмі

Стандартизація: поняття та основні характеристики. Основи екологічної сертифікації. Системи сертифікації

Тема 7. Екологічний маркетинг як інструмент екологічного менеджменту

Сутність, становлення і розвиток екологічного маркетингу. Напрями розвитку екологічного маркетингу. Товарна і цінова політики в екологічному маркетингу.

Тема 8. Екологічне страхування в системі екологічного менеджменту

Основи екологічного страхування. Порядок виплати страхового відшкодування. Умови укладання угоди про екологічне страхування

Тема 9. Інновації екологічного менеджменту

Сутність та класифікація екологічних інновацій. Державне регулювання еколого-інноваційних процесів. Напрями впровадження екологічних інновацій. Пріоритетні напрями та проблеми впровадження інновацій в Україні

Тема 10. Екологічні ризики

Сутність і класифікація екологічних ризиків. Управління екологічними ризиками. Оцінювання екологічних ризиків. Оцінка використання екологічного туристичного потенціалу. Екологічні проблеми туризму та шляхи їх вирішення. Рекомендації щодо запровадження систем енергозбереження у туристичному секторі

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 6

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Змістові модулі і теми	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	лекції	практичні	самостійна робота	усього	лекції	практичні	самостійна робота
Модуль 1								
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи екологічного менеджменту рекреаційної діяльності								
Тема 1. Екологічний менеджмент рекреаційної діяльності: поняття та особливості	16	2	4	10		1	1	15
Тема 2. Правове забезпечення екологічного менеджменту та державний екологічний менеджмент	16	2	4	10		1	1	15
<i>Разом за змістовий модуль 1</i>	32	4	8	20		2	2	30
Модуль 2								
Змістовий модуль 2. Інструменти екологічного менеджменту								
Тема 3. Екологічний аудит як інструмент екологічного менеджменту	13	1	2	10				15
Тема 4. Організаційно-правові аспекти проведення екологічного аудиту	13	1	2	10				15
Тема 5. Екологічна експертиза як інструмент екологічного менеджменту	13	1	2	10				14
Тема 6. Стандартизація та сертифікація як інструменти екологічного менеджменту в туризмі	3	1	2	10				14
Тема 7. Екологічний маркетинг як інструмент екологічного менеджменту	16	2	4	10				15
Тема 8. Екологічне страхування в системі екологічного менеджменту	16	2	4	10				15
Тема 9. Інновації екологічного менеджменту	16	2	4	10				14
Тема 10. Екологічні ризики	18	2	4	12				14
<i>Разом за змістовий модуль 2</i>	118	12	32	82				116
ВСЬОГО	150	16	32	102	150	2	2	146

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 7

5. Теми практичних (лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Екологічний менеджмент рекреаційної діяльності: поняття та особливості	4	1
2	Тема 2. Правове забезпечення екологічного менеджменту та державний екологічний менеджмент	4	1
3	Тема 3. Екологічний аудит як інструмент екологічного менеджменту	2	-
4	Тема 4. Організаційно-правові аспекти проведення екологічного аудиту	2	-
5	Тема 5. Екологічна експертиза як інструмент екологічного менеджменту	2	-
6	Тема 6. Стандартизація та сертифікація як інструменти екологічного менеджменту в туризмі	2	-
7	Тема 7. Екологічний маркетинг як інструмент екологічного менеджменту	4	-
8	Тема 8. Екологічне страхування в системі екологічного менеджменту	4	-
9	Тема 9. Інновації екологічного менеджменту	4	-
19	Тема 10. Екологічні ризики	4	-
РАЗОМ		32	2

6. Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Екологічний менеджмент рекреаційної діяльності: поняття та особливості

1. Діяльність Міністерства екології і природних ресурсів. Регулювання взаємодії органів виконавчої влади у сфері охорони навколишнього середовища
2. Неурядові і громадська екологічні організації
3. Регіональні і відомчі органи управління у системі екологічного менеджменту
4. Регіональні екологічні програми: створення та реалізація.
5. Застосування економічних стимулів для отримання коштів на екологічні програми.
6. Застосування екологічного страхування для отримання коштів на екологічні програми.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 8

Тема 2. Правове забезпечення екологічного менеджменту та державний екологічний менеджмент

1. Державний контроль за дотриманням заповідного режиму на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду
2. Організація і проведення перевірок водних об'єктів
3. Порядок здійснення державного контролю у галузі охорони, використання, відтворення тваринного світу та рибних ресурсів
4. Міжнародний підхід до екологічного менеджменту.
5. Історичні аспекти розвитку понять EMAS та ISO 14000.
6. Взаємозв'язок стандартів у галузі екологічного менеджменту і стандартів якості
7. Перспективи впровадження екологічного менеджменту в Україні.

Тема 3. Екологічний аудит як інструмент екологічного менеджменту

1. Обов'язки і права екоаудиторів та екоаудиторських організацій.
2. Еколого-аудиторська діяльність та види екологічного аудиту
3. Аналіз відмінностей між екологічною експертизою, інспекцією та аудитом
4. Сертифікація на право проведення екологічного аудиту.
5. Реєстр виконавців екологічного аудиту.
6. Фінансування проведення екологічного аудиту.
7. Методичне забезпечення еколого-аудиторської діяльності та проведення екологічного аудиту.
8. Впровадження екоаудиту в Україні. Основні документи при здійсненні та організації екоаудиту.

Тема 4. Організаційно-правові аспекти проведення екологічного аудиту

1. Оформлення звіту екоаудиту
2. Екологічний аудит території
3. Екологічний аудит при експлуатації мінерально-сировинних ресурсів
4. Картографічні еколого-географічні дослідження
5. Методи і способи контролю в процесі екоаудиту. Форми звітності в Україні.
6. План проведення екологічного аудиту системи екологічного менеджменту підприємства
7. Збір інформації для підготовки звіту з екологічного аудиту.

Тема 5. Екологічна експертиза як інструмент екологічного менеджменту

1. Види та порядок формування висновків державної екологічної експертизи

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 9

2. Компетенція державних центральних органів влади у сфері екологічної експертизи

Тема 6. Стандартизація та сертифікація як інструменти екологічного менеджменту в туризмі

1. Менеджмент у сфері виробництва екологічно безпечних продуктів харчування
2. Профілактика радіоактивного забруднення харчових продуктів.
3. Екологічне підприємництво та екологічна політика.
4. Екологічна політика як складова державної регіональної політики.
5. Екологічна політика та збалансований розвиток.
6. Партнерська етика та екологічна політика.

Тема 7. Екологічний маркетинг як інструмент екологічного менеджменту

1. Товарна і цінова політика екологічного маркетингу
2. Участь громадськості у прийнятті рішень з екологічних питань.
3. Реалізація концепції доступу громадськості до інформації в системі екологічного менеджменту.
4. Процедури ідентифікації вимог законодавчих актів та інших вимог.

Тема 8. Екологічне страхування в системі екологічного менеджменту

5. Підготовка процедур дій у разі нештатних ситуацій і аварій.
6. Створення системи моніторингу в процесі впровадження екологічного менеджменту.
7. Принцип постійного вдосконалення в процесі впровадження екологічного менеджменту.

Тема 9. Інновації екологічного менеджменту

1. Перспективи розвитку державної політики у сфері охорони навколишнього середовища
2. Екологічний лізинг як засіб екологічного менеджменту.

Тема 10. Екологічні ризики

1. Становлення принципів екологічно врівноваженого розвитку і вироблення його індикаторів
2. Екологічні ризики інновацій
3. Ризики використання генетично модифікованої продукції
4. Економічний аналіз варіантів зменшення відходів.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 10

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання навчальним планом не передбачені

8. Методи навчання

Передбачено використання словесних, наочних та практичних методів навчання.

Під час занять активно застосовуються такі додатки google: jamboard, meet.google, docs.google, google.presentation, kanban, google таблиці, Google Public Data Explorer.

9. Методи контролю

Проміжний контроль самостійної роботи студентів

Проміжний контроль включає оцінювання результатів самостійного вивчення теоретичного та практичного матеріалу. Кожен студент денної форми навчання повинен виконати 3 модульні контрольні роботи за семестр.

Семестровий контроль

1. Оцінювання якості засвоєння дисципліни за всіма видами навчальних занять проводиться без участі студента на підставі усіх попередніх модульних контролів, що передбачені навчальною робочою програмою, виконання домашніх завдань та короточасних контрольних робіт шляхом додавання відповідних балів:

2. Загальна кількість балів та результати семестрового контролю доводяться до відома студента. При проведенні підсумків семестрового контролю необхідно враховувати наступне:

- у разі, якщо студент погоджується з результатом контролю, відповідна кількість балів та оцінка (за національною шкалою та шкалою ECTS) виставляються у залікову відомість;

- у разі, якщо студент отримав від 0 до 59 балів, то в залікову відомість за національною шкалою виставляється оцінка “не зараховано” (“F” та “FX” відповідно до шкали ECTS). Складання заліку оцінюється в 100 балів та проводиться за направленням з деканату;

- у разі, якщо студент, який отримав позитивну оцінку за результатами модульного контролю, має бажання підвищити результати семестрового контролю, то він складає ПМК зі всього курсу під час сесії (за розкладом), результати якого виставляються в екзаменаційну відомість.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 11

10. Розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий тест (екзамен)
модуль 1												
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	МКР	Сума	100
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	20	100	

T1, T2 ... T12 – теми змістових модуль.

Шкала оцінювання

За шкалою	Екзамен	Залік	Бали
A	Відмінно	Зараховано	90-100
B	Добре	Зараховано	82-89
C			74-81
D	Задовільно	Зараховано	64-73
E			60-63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35-59
F		Не зараховано	0-34

11. Рекомендована література

Основна література

1. Андреева Н.Н., Мартынюк Е. Н. Экологические инновации и инвестиции : сущность, системология, специфика взаимодействия и управления. Хмельницький, 2011. 207 с.
2. Бобра Т.В. Экологический менеджмент и аудит. Учебное пособие для студентов экологических специальностей высших учебных заведений. Симферополь : издательство «Доля», 2013. – 340 с.
3. Бобровський А. Л. Екологічний менеджмент . Суми: Унів. кн., 2009. 586 с.
4. Божкова В. В. Особливості факторної оцінки екологічних ризиків інноваційних проектів Дніпропетровськ : ДНУ, 2001. 198 с.
5. Борщук Є. М., Загорський В. С. Екологічні основи економіки. Львів : Інтеллект-Захід, 2005. 310 с.
6. Галушкіна Т. П., Харичков С. К. Экологический менеджмент в Украине : реалии и перспективы. Одесса : ИПРЭЭИ НАНУ, 1998. 107 с.
7. Галушкіна Т. П., Грановська Л. М., Кисельова Р. А. Екологічний менеджмент та аудит : Навчальний посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2013. 456 с.
8. Дяченко Н. М. Тенденції розвитку екологічного менеджменту підприємств в Україні. Київ, 2008. 122 с.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 12

9. Екологічний аудит : Посіб. для спеціалістів з екол. менеджменту і екол. аудиту / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, В. М. Навроцький та ін. К., 1997. 219 с.
10. Екологічний менеджмент : Навч. посіб. / За ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк. К. : Знання, 2004. 407 с.
11. Екологічний менеджмент і аудит / С. М. Літвак, С. С. Рижков, В. А. Скороходов та ін. К. : Професіонал, 2007. 196 с.
12. Екологічний менеджмент і аудит рекреаційних територій (концептуальні засади та організаційний механізм) : Монографія / Під ред. д.е.н. Т.П. Галушкіної. Одеса : Вид-во ТОВ «ІНВАЦ», 2006. 184 с.
13. Екологічне управління : Підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. К. : Либідь, 2004. 432 с.
14. Екологічне право України. Академічний курс : Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемчушенка. К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. 848 с.
15. Екологія і закон : Екологічне законодавство України. У 2-х кн. / Відп. ред. д.ю.н., проф. В. І. Андрейцев. К. : Юрінком Інтер, 1997. Кн. 1. 704 с.
16. Екологія і закон : Екологічне законодавство України. У 2-х кн. / Відп. ред. д.ю.н., проф. В. І. Андрейцев. К. : Юрінком Інтер, 1997. Кн. 2. 576 с.
17. Кирсанова Т. А., Кирсанова Е. В., Лукьянихин В. А. Экологический контроллинг – инструмент экоменеджмента. Сумы : Козацький вал, 2004. 222 с.
18. Закирова Д. И. Проблемы и перспективы развития экологического менеджмента в Республике Казахстан. Екологічний менеджмент як складова частина сталого розвитку : Зб. наук. праць ДОНДУУ. Серія «Державне управління». Т.5. Донецьк. 2004. Вип. 33. С. 147-154.
19. Законодавство України про екологію / Упоряд. Роїна О. А. 2-е вид. К. : КНТ, 2005. 488 с.
20. Ілляшенко С. М., Прокопенко О. В. Формування ринку екологічних інновацій : економічні основи управління. Сумы : Унів. кн., 2002. 252 с.
21. Ілляшенко С. М. Маркетингові засади впровадження екологічних інновацій. Сумы : ТОВ «Друк.дім «Папірус», 2013. 184 с.
22. Кожушко Л. Ф., Скрипчук П. М. Екологічний менеджмент. К. : Академія, 2007. 430 с.
23. Лук'янихін В. О. Екологічний менеджмент у системі управління збалансованим розвитком : Монографія. Сумы : ВТД «Університет. кн.», 2002. 314 с.
24. Малишко М. І. Екологічне право України : Навч. посіб. за ред. В. З. Ярчука. К., 2001. 392 с.
25. Методичні рекомендації «Про порядок виявлення порушень та застосування заходів впливу до порушників природоохоронного законодавства». К., 1994. 28 с.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 13

26. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. 759 с.

27. Пархісенко Я. В. 5 лекцій з екологічного менеджменту. Київ : Київський університет ім. Т. Шевченка, 2000. 24 с.

29. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 26.06.1991 р.

31. Семенов В. Ф. Екологічний менеджмент : Навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 407 с.

32. Тендюк А. О. Теоретичні проблеми екологічного менеджменту. Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент» : Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 8 (30). Луцьк, 2011. С. 329-337.

33. Тендюк А. О. Система методів та інструментів екологічного менеджменту. Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент» : Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 7(26). Частина 3. Луцьк, 2010. – С. 224–233.

35. Шевчук В. Я. Екологічний аудит : Навколишнє природне середовище. Екоменеджмент. Екостандарти. Підприємство. Стратегія. Екологічна безпека. Конкурентоспроможність. Екопідприємство : Підручник для студентів екологічних спеціальностей / В. Я. Шевчук . – К. : Вища школа, 2000. – 344 с.

Zamula I., Tanasiieva M., Travin V., Nitsenko V., Balezentis T., Streimikiene D. Assessment of the Profitability of Environmental Activities in Forestry. Sustainability. 2020, 12(7). URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/7/2998>

Zamula I., Prodanchuk M., Kovalchuk T., Kolesnikova O., Myhalkiv A. Indicators of ecological condition of natural resources in integrated reporting of the enterprise. Scientific Bulletin of the National Mining University. 2020. № 6 (180). С. 180-186. URL: <https://nvngu.in.ua/index.php/ru/arkhiv-zhurnala/po-vypuskam/1839-2020>

Zhuk V., Zamula I., Liudvenko D., Popko Ye. Development of non-financial reporting of agricultural enterprises of Ukraine. Agricultural and Resource Economics. 2020. Vol. 6. No. 4. Pp.76–89. URL: <https://are-journal.com>.

Замула І.В., Іщенко А. Нефінансова звітність аграрних підприємств України. Економіка, управління та адміністрування. 2021. № 2 (92). С. 54-60. URL: <http://ema.ztu.edu.ua/issue/view/14289>.

Замула І.В., Травін В.В., Зузанська В.А. Облікове забезпечення виробництва біопалива в умовах реалізації Україною цілей сталого розвитку. Економіка, управління та адміністрування. 2022. № 2 (100). DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-2\(100\)-17-25](https://doi.org/10.26642/ema-2022-2(100)-17-25).

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	Екземпляр № 1	Арк 15 / 14

Замула І.В., Травін В.В., Кірейцева Г.В., Палій О.В., Берляк Г.В. Торгівля квотами на викиди парникових газів: обліковий підхід. Економка. Управління. Інновації. 2022. № 1 (30). URL: <http://eui.zu.edu.ua/article/view/260928>

Zamula I., Liudvenko D. Information Support And Development Of Organic Production. Green, Blue & Digital Economy Journal. 2020. N 2. URL: <http://baltijapublishing.lv/index.php/gbdej/article/view/873>

Zhyhlei I., Zamula I., Travin V. Assessing organic production efficiency. Revista Română de Statistică Supliment. 2020. № 11. С. 51-61. URL: <https://www.revistadestatistica.ro/supliment/2020/12/assessing-organic-production-efficiency/>

Zhyhlei I., Zamula I., Travin V. Development of organic production in Ukraine. International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges 1016 „Back to the Future. Social – economic Challenges and Perspectives”. “ARTIFEX” University of Bucharest. May 27th - 28th, 2021. S. 564-570. ISBN 9786068716596

Допоміжна література

1. ISO 14040:2000. Управління навколишнім середовищем. Оцінка життєвого циклу продукції. Принципи та структура.
2. ISO 14041:2000. Управління навколишнім середовищем. Оцінка життєвого циклу продукції. Визначення цілі, сфері дослідження та інвентаризаційний аналіз.
3. ISO 19011: 2002. Рекомендації по аудиту систем менеджмента качества и/или охраны окружающей среды.
4. ДСТУ ISO 14001-97. Системи управління навколишнім середовищем. Склад та опис елементів і настанови щодо їх застосування.
5. ДСТУ ISO 14004-97. Системи управління навколишнім середовищем. Загальні настанови щодо принципів управління, систем та засобів забезпечення.
6. ДСТУ ISO 14011-97. Настанови, щодо здійснення екологічного аудиту. Процедури аудиту. Аудит систем управління навколишнім середовищем.
7. ДСТУ ISO 14012-97. Настанови, щодо здійснення екологічного аудиту. Кваліфікаційні вимоги до аудиторів з екології.
8. ДСТУ ISO 9001- 2001. Системи управління якістю. Вимоги. – Київ : Держстандарт України, 2001.

12. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Природно заповідний фонд України URL: <http://pzf.menr.gov.ua/>
2. Всеукраїнська екологічна ліга URL: <http://www.ecoleague.net>

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.04- 05.02/2/242.00.1/М / ВК2.2-2022
	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 15 / 15</i>

3. Екологічні новини URL: <http://greenhome.com.ua>
4. Український екологічний портал URL: <http://www.ecoport.org.ua>
5. Міністерство екології та природних ресурсів України. URL:
<http://www.menr.gov.ua>